

ขี้หอม

พระอาจารย์สงบ มนัสสนโต

เทศน์พระ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๙

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมนะ ฟังธรรมะ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเป็นศากยบุตรพุทธชินโรส เราบวชเป็นพระ เราเป็นศากยบุตร เป็นบุตรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ เวลาออกประพฤติปฏิบัติตรัสรู้ธรรมเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่เห็นไหม ในวันวิสาขบูชา เพราะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มีคุณธรรมในความจริงในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดมาเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ เป็นพระโพธิสัตว์ พระโพธิสัตว์เวลาออกประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เป็นสัจจะความจริงขึ้นมาแล้วถึงจะเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานในวันเพ็ญเดือน ๖ เหมือนกัน มันเป็นความมหัศจรรย์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าใจ

นี่ก็เหมือนกัน ฟังธรรม ๆ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เรามีศรัทธา มีความเชื่อใจ เราถึงได้สละทางโลก เรามาบวชเป็นพระ พอบวชเป็นพระขึ้นมา นี่ เป็นสมมุติสงฆ์ ศากยบุตรพุทธชินโรส บวชโดยเป็นบุตรของชาวศากยะ นี่บวชมานี้บวชมาจากธรรมวินัย เราเป็นสมมุติสงฆ์ ๆ เพราะว่าเรายังไม่มีความจริงในหัวใจของเรา

ฟังธรรม ๆ นี่ตอกย้ำ ตอกย้ำความจริงในใจของเรา ถ้าความจริงในใจของเรา เห็นไหม ถ้าความจริงในใจของเรามันเป็นสัจจะความจริงขึ้นมา ถ้าเป็นสัจจะความจริงขึ้นมา มโนปุพฺพฺกมา มโนธมฺมา นี้ใจเป็นใหญ่ใจเป็นประธานใจ ถ้าใจของคนที่มีคุณธรรมในหัวใจนะ มันมีความเมตตา ตูลี ในความรักของโลก ที่ไหนมีความรักที่นั่นมีความทุกข์ เพราะมีความรักมีความห่วงหา มันถึงมีการแย่งชิงกันใจ

แต่ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าท่านมีเมตตา เมตตาอันโลก ถ้าเมตตาอันโลก เห็นไหม ความเมตตาของท่าน ท่านไม่ได้รักใคร่ไม่ได้เกลียดใครเป็นการส่วนตัว แต่ความ

เมตตาของท่าน ท่านจะรื้อสัตว์ชนสัตว์ให้หัวใจของสัตว์โลกพ้นจากอวิชชา พ้นจากพญามาร พ้นจากการครอบงำของมารนะ

มารมันครอบงำหัวใจอย่างนั้นอยู่ แล้วมารมันครอบงำหัวใจของเรา เห็นไหม เราบวช เป็นพระ บวชมา มันก็บวชมาเป็นพิธีกรรม นี่มารมันปล่อยให้มันเป็นอิสระไหม มารมันยังเข้าไป ส่งเสริมใจ ทิฏฐิพระ เวลาพระมีทิฏฐิมานะนี่จิตขอบฟ้า ทิฏฐิพระมานะกษัตริย์ใจ แล้วถ้ามัน มีทิฏฐิมานะขึ้นมา เห็นไหม เพราะอะไร เพราะเป็นศากยบุตร แต่หัวใจเป็นธรรมหรือเปล่าละ

ถ้าเป็นศากยบุตร เป็นศากยบุตรบุตรเพราะการบวช บุตรเพราะเป็นสมมุติสงฆ์ แต่เวลา เราจะมาประพฤติปฏิบัติตามความจริงของเราไหม ถ้าเราจะมาประพฤติปฏิบัติตามความจริง ของเราขึ้นมา มันต้องมีศีล มีสมาธิ มีปัญญาขึ้นมา ถ้ามันมีศีลขึ้นมา ศีลก็เป็นความปกติของใจ

ถ้ามันมีศีลขึ้นมา เห็นไหม หมู่คณะอยู่ด้วยกัน มันจะรู้ด้วยกันว่าใครมีศีลใครไม่มีศีล ตอนอยู่ด้วยกันนี่ การอยู่ด้วยกันการใกล้ชิดกัน มันเห็นชี้เห็นเยี่ยวหมด ไล่ก็ขัดมันก็เห็น ถ้ามัน เห็นขึ้นมาแล้วอย่างนั้น นี่ศีลเสมอกัน มันถึงจะอบอุ่นหัวใจใจ แต่ถ้าศีลไม่เสมอกัน มันก็มีความรังเกียจต่อกัน เตียวเขาจะมีมารยาทหรือไม่มารยาทของเขา ถ้าเขามีมารยาทของเขา เขาก็เก็บไว้ในใจของเขา แต่เขาก็มีความรังเกียจในใจของเขา แต่ถ้าเขาไม่มีมารยาท เขาก็ โปนทะนาเลย

นี่ไง ถ้าศีลมันไม่เท่ากัน ถ้าอยู่ด้วยกันศีลเขาจะรู้ด้วยกัน ถ้าเป็นสมาธิ สมาธิแล้วจิตมัน สงบขึ้นมาเนี่ย เขามีความสงบของเขา ถ้ามีความสงบของเขา เขาอยู่ในที่สงบในที่วิเวกของเขา คน ที่อยู่กับความสงบ มันเข้ากับความสงบความวิเวกอันนั้น แต่ถ้าจิตเขาไม่สงบมันฟุ้งซ่าน มัน ฟุ้งซ่านนะ โลกมันร้อน อยู่ในกุฎก็ร้อน อยู่บนปราสาท ๗ ชั้นก็ร้อน อยู่บนก้อนเมฆก็ร้อน ถ้า มันจะร้อน แต่ถ้ามันจะเย็นมันจะมีความร่มเย็นเป็นสุขของหัวใจ ถ้าหัวใจมีความสุข

นี่ไง ถ้าคนมีคุณธรรมเขามองกันที่นั่น ถ้าเขามองกันที่นั่น ถ้าเกิดมีปัญหาขึ้นมาเนี่ย ถ้ามี ปัญหาขึ้นมาเนี่ยเขาพูดเป็นกาลเทศะ คนที่เขามีปัญญานะ กาลเทศะกับเด็กน้อยๆ เด็กเห็นไหม มาวัดมาวานี่มันจะไปรู้อะไรเด็ก เด็ก เห็นไหม มาถึงก็ชื่นชม เด็กมันก็มีความยิ้มแย้มแจ่มใส แล้ว ถ้าผู้ใหญ่เข้ามาเนี่ย ผู้ใหญ่เข้ามาด้วยความทุกข์ความยากในทางเศรษฐกิจของเขา เขามอบ ทุกข์ของเขา มา แต่ถ้าคนมันทุกข์ร้อนทุกหัวใจมา เห็นไหม ทุกอย่างก็พร้อมเพียงทางโลกแล้วเนี่ย เขามาวัดมาวานี่เขาต้องการธรรมะ เขาต้องการสัจธรรมนะ

สัจธรรมนี้ธรรมโอสธ ดับไฟในหัวใจให้ที่ ไฟในหัวใจนี้ดับให้ที่ ดับให้ที่ มันเราร้อน ไฟ ทางโลกเขา เขาใช้รถดับเพลิงดับ นี่ไฟในใจดับความทะยานอยากเขาใช้อะไรไปดับละ มันก็

ธรรมโอสถนี่ไปดับ ถ้าคนที่เขามีคุณธรรมขึ้นมาแล้ว เขามานี่เขามาดูข้อวัตร คนมีคุณธรรมขึ้นมา เห็นใหม่ สัจธรรมกับสัจธรรมมันเข้ากันไง ถ้าเขาไปวัดไปวานี่เขาไปดูข้อวัตรปฏิบัติ เวลาหลวงตาท่านมาตรวจวัด เห็นใหม่ เข้าห้องส้วมาก่อนเลย ห้องส้วมเสร็จแล้วให้เปิดกุฏิเลย ในกุฏิมีอะไรสะสมไว้บ้าง นี่ท่านมองอย่างนั้น ถ้าคนที่เขามีคุณธรรม เขามานี่เขามาดูวัตรปฏิบัติของเรา

นี่ไง เวลาถ้าคนมีปัญญาๆ เราจะใช้ปัญญาอย่างไรกับบริษัท ๔ บริษัท ๔ เขาเข้ามาวัด มานี่เขามาเพื่ออะไร? เขามาทำไม เห็นใหม่ เวลาสร้างวัดสร้างวาขึ้นมา ขอให้สงฆ์จตุรทิศผู้ที่ยังไม่เคยมาขอให้ได้มาเถิด ผู้ที่มาอยู่แล้วขอให้อยู่ด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ผู้ที่มาแล้วขอให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข ถ้าอยู่ร่มเย็นเป็นสุขมันจะร่มเย็นเป็นสุขได้อย่างไร ถ้าร่มเย็นเป็นสุขมันก็เสมอกันไง เราบวชมานี้ก็บวชมาจากอุปัชฌาย์เหมือนกัน บวชมาจากธรรมวินัยเหมือนกัน ใครไปบวชมาจากกระบอกไม้ไผ่ มันก็บวชมาจากอุปัชฌาย์เหมือนกันทั้งนั้น แล้วอุปัชฌาย์บวชเข้ามา นี่ยกเข้าหมู่ๆ ยกสงฆ์เข้าหมู่

ที่นี้ยกสงฆ์เข้าหมู่ เห็นใหม่ มันบวชมาเท่ากัน บวชมาเสมอกัน ถ้าบวชมาเท่ากันมันเสมอกัน สิ่งที่เขาจะเคารพศรัทธามันอยู่ที่คุณธรรมในใจของเรา ถ้ามันอยู่ที่คุณธรรมในใจของเรา เห็นใหม่ ดูลิ เวลาซื้อคนอื่นนะเหม็น ขี้ของกุนีหอม กุนีขี้หอม ใครๆ ต้องยอมจำนนกับขี้กุนีนะ แล้วใครยอมรับ! ขี้มันก็คือขี้ ขี้มันเหม็นทั้งนั้น ไม่มีขี้ใครหอมหรือ เพราะอาหารมันสะสมในลำไส้มันถ่ายออกมามันก็เหม็นทั้งนั้น ถ้าขี้มันเหม็น เห็นใหม่ ขี้ของคนอื่นนะมันเหม็น แต่ขี้ของกุนีหอม แล้วใครจะมาอยู่ต้องยอมจำนนกุนีหมด มันเป็นไปไม่ได้ มันไม่มีอยู่จริง

ถ้ามันมีอยู่จริง เห็นใหม่ ถ้าเขามีคุณธรรมๆ เขาก็ยอมรับกันที่คุณธรรม เขายอมรับด้วยน้ำใจ ถ้าเรามีน้ำใจต่อกันๆ สิ่งที่เป็นอยู่ หลวงตาท่านเล่าให้ฟังประจักษ์ เวลาอยู่กับหลวงปู่มัน เวลาอุปัชฌาย์อุปถัมภ์หลวงปู่มันนะ อู้ฮู ท่านรักนะ เพราะว่าหลวงปู่มันเวลาท่านประพฤติปฏิบัติของท่าน ดูลิ อยู่ในป่าในเขานะ สิ่งที่ว่าเพื่อนตายๆ เห็นใหม่ มหาทองสุกๆ นะ อยู่เชียงใหม่ไฟป่ามันมานี่ ผู้เฒ่า ผู้เฒ่านี้จะหนีไฟๆ หนีแทบไม่รอด มหาทองสุกออกวิเวกด้วยกัน มหาทองสุกนะเอาบริวาร ๒ ชุด ท่านเป็นคนแบกหามไป แล้วยังจูงหลวงปู่มันหนีไฟๆ

นี่ไง เวลาเพื่อนตายๆ เห็นใหม่ มันมีวิกฤติขึ้นมาพอกันเอาชีวิตรอด หลวงปู่มันในหัวใจของท่านนะเหนือโลก ในหัวใจของท่านนะสูงส่ง นี่เทวดา อินทร์ พรหม ยังฟังเทศน์ท่านเลย แต่เวลาอยู่กับโลกแห่งความเป็นจริง โลกความเป็นจริงเพราะคนเรามีธาตุ ๔ และขันธ ๕ เวลาธาตุ ๔ และขันธ ๕ นี่ เวลาธาตุ ๔ เห็นใหม่ มันก็ต้องการปัจจัยเครื่องอาศัย นี่ไง ปัจจัย ๔ เครื่องอาศัยบำรุงชีวิต สิ่งที่ว่าร่างกายมันก็ต้องการอย่างนั้น แต่หัวใจมันคนละชั้นเลย หัวใจมัน

ผ่องแผ้วใจ แล้วเวลาหลวงตาท่านอุปัฏฐากหลวงปู่มั่นอยู่ ท่านบอกว่า “เหมือนพอกับลูก”

หลวงปู่มั่นท่านเล็งญาณไว้แล้วนะ ท่านบอกเลยนะ “มันจะมีพระรูปร่างเหมือนท่านเจี๊ยะ แต่ไม่ใช่ท่านเจี๊ยะ จะดีทั้งทางโลกและทางธรรม” เวลาใครไปใครมาหลวงปู่เจี๊ยะจะถามประจำ หลวงปู่เจี๊ยะให้ทางไปตลอด พระองค์ไหนมา

“ใช่องค์นี้ไหม”

“ไม่ใช่”

“ใช่องค์นี้ไหม”

“ไม่ใช่”

เวลาหลวงตาเข้ามา “ใช่องค์นี้ไหม” ไม่พูดเลย เจี๊ยะ ไม่พูดเลย เวลาอยู่ด้วยกันเหมือนพอกับลูก เพราะมันหวังพึ่งกันใจ หลวงปู่มั่นดูสร้างกายของท่านนะ

ดูสิ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังมีพระอานนท์เป็นผู้อุปัฏฐากอุปถัมภ์ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน พระอานนท์คร่ำครวญแล้วคร่ำครวญอีก ทั้งๆ ที่ท่านเป็นพระโสดาบัน เรายังมีกิเลสในหัวใจ เราต้องการคนที่ชี้นำช่องทางให้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็จะปรินิพพานไปแล้ว ไปนั่งคร่ำครวญร้องไห้อยู่ที่กลอนประตุนั้น เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเหลือหาไม่เจอนะ ถาม “ภิกษุทั้งหลาย อานนท์ไปไหน”

“อานนท์ไปเกาะกลอนประตูร้องไห้อยู่”

“ไปตามอานนท์มา ไปตามอานนท์มา”

“อานนท์ เรบอกเธอแล้วไม่ใช่หรือ สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นต้องดับเป็นธรรมดา แม้แต่ตถาคตก็ต้องนิพพานไปคตินี้ เธออย่าเสียใจไปเลยๆ เธอได้ทำอุปัฏฐากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยบุญกุศลด้วยอำนาจวาสนาบารมีขนาดนั้น นี่อีก ๓ เดือนข้างหน้าเขาจะมีการสังคายนา เธอจะได้เป็นพระอรหันต์ในวันนั้น”

นี่ไง เวลาเป็นพระโสดาบันอยู่มันคร่ำครวญ อยากเป็นพระอรหันต์ อยากจะสิ้นกิเลสไปแล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพานไป

หลวงตาท่านอุปัฏฐากหลวงปู่มั่นอยู่ ท่านพยายามชวนชวายของท่านอยู่นะ หลวงปู่มั่นก็เป็นวัณโรค หลวงปู่มั่นก็กำลังจะทิ้งธาตุขันธ์ ท่านเองท่านก็ค้นคว้าของท่าน พยายามทำของ

ท่าน ท่านบอกอยู่กับหลวงปู่มันนะ เวลาอยู่ด้วยกันเหมือนพ่อกับลูก หลวงปู่มันเมตตาหลวงตา มาก เมตตามาก ๆ เพราะเด็กคนนี้มีความจริงใจ เด็กคนนี้มี ความมุมานะ เด็กคนนี้มีอำนาจ วาสนา เด็กคนนี้มี ความตั้งใจ พยายามจะถ่ายทอดทั้งหมดเลย มีอะไรป้อนให้ทั้งนั้นเลย เวลา คุยกันเป็นส่วนตัว โอ้โฮ เหมือนพ่อกับลูก แต่พอหันมาคุยธรรมะนี่เปรี้ยว หายท้องเลย

นี่ไง! ขี้มันเหม็นทั้งนั้น ไม่มีขี้ใครหอมหรือ กิเลสในหัวใจของคนนะมันขี้โลก ขี้โกรธ ขี้ หลง มันยิ่งน่าเกลียด กิเลสในหัวใจในความขี้โลก ขี้โกรธ ขี้หลง ไร้ขี้หลงนะ หลงว่าขี้กูหอมนี้ แล้วใครก็ต้องยอมจำนนกับขี้กูนี้ จะทำอะไรก็ทำแต่ความพอใจของตน ทำอะไรก็จะเหยียบย่ำ เขาไปหมด ใครมันจะยอมรับ มันเป็นไปไม่ได้! ขี้มันเหม็นทั้งนั้น

แต่ถ้ากลิ่นของศีลกลิ่นของธรรมมันหอมทวนลม เห็นไหม ถ้ามันหอมทวนลม มันหอม มันอย่างนั้น มันจะเป็นประโยชน์ ถ้ามันเป็นประโยชน์ ๆ นี่ทุกคนก็แสวงหาอย่างนี้ เราก็เร่า ร้อนกันทั้งนั้น หัวใจมันมีใครมีความสุข หัวใจถ้ามีกิเลสมีทัศนคติความทะยานอยากมีวิชาใน หัวใจ หัวใจดวงไหนมันมีความสุขบ้าง หัวใจดวงไหนมันก็มีแต่ความทุกข์ความยากทั้งนั้น

แล้วที่บวชมาบวชมาทำไม บวชมาก็บวชมาจะประพฤติปฏิบัติ บวชมาเพื่อจะถอดจะ ถอนมัน บวชมาเพื่อจะชำระล้างมัน ถ้าชำระล้างมันมันเหม็นนะ ทำไมไม่สละทิ้งมันไป ของมัน เหม็นของมันไม่ดี ของไม่ดีใครเอาไว้ทำไม ไปตลาดไปซื้อของเล็กแต่ของสวย ๆ ทั้งนั้น ของขี้ เھرของไม่ดีไม่มีใครเอาเลย ถ้าไม่เอาแม่ค้าบอกลดราคา ชื่อ ๑ แกรม ๒ โอ้ย อย่างนี้เอา อยาก ได้ของเยอะ ๆ อยากได้ของมาก ๆ ไร้ขี้ร้ายขี้เھرอะไรก็เอาทั้งนั้น แต่โดยความเป็นจริงเรามีสิทธิ เราไปซื้อของในตลาด เราก็ต้องคัดเลือกของเราดี ๆ ทั้งนั้นนะ ใครก็อยากได้ของดี ๆ ทั้งนั้น

ไอนี้ก็เหมือนกัน เราบวชมาเราก็อยากได้ความดีทั้งนั้น ถ้าอยากได้ความดี มันก็ต้อง ความดีจากเราก่อนสิ ถ้าความดีจากเรา เห็นไหม เราไม่มีน้ำใจให้ใครเลย เราไม่เคยมีน้ำใจให้ ใครเลย แล้วจะให้คนอื่นมีน้ำใจกับเรานั้นเป็นไปได้อย่างไร องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ดู สิ เป็นผู้ให้ทั้งนั้น นี่เขาเป็นผู้ให้ ให้มาขนาดไหน เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ เวลา ไปที่ไหนมีแต่คนนับหน้าถือตา เขาบอกว่าเพราะเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “ไม่ใช่ เราทำมาทั้งนั้น เราเป็นผู้เสียสละมาทั้งนั้น”

เวลาเป็นกระต่าย นายพรานเขาหลงป่านี้ เขากำลังหิวเลย เขาโดดเข้ากองไฟสละชีวิตให้ นายพรานหลงป่านั้นได้ประทังชีวิตไปจากเนื้อของท่านนะ เสียสละมาขนาดนั้น ท่านเสียสละมา ตลอด เพราะท่านเสียสละของท่านมาท่านถึงได้สิ่งที่ท่านทำมา มันไม่ใช่ว่าเป็นองค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วจะเป็นอย่างนั้นหรือ เพราะกว่าจะได้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ

เจ้ามันต้องอำนาจวาสนาบาร์มีไซ้ไหม มันต้องสร้างมาไซ้ไหม

พระโพธิสัตว์ ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขยนี้ ใครเป็นคนทำมา จิตดวงนี้มันทำมา ขณะที่เป็นอดีตชาตินะ ท่านทำของท่านมา เพราะท่านทำของท่านมา ด้วยอำนาจวาสนาบาร์มีขนาดนั้น เวลามาทเกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ “เราจะเกิดชาตินี้เป็นชาติสุดท้าย” ขนาดชาติสุดท้ายนะ เวลาออกประพตปฏิบัติอยู่ ๖ ปีนะ นั่นนะมันต้องพิสูจน์ใจ สิ่งทีในโลกนี้เขามีมัน ถูกต้องดีงามหรือเปล่า สิ่งทีในโลกนี้มีมันก็เป็นสมบัติประจำโลกใจ แต่ธรรมะมันเหนือโลก แล้วมันเหนือโลกมันอยู่ที่ไหน

นี่ธรรมะมีอยู่โดยดั้งเดิม คือสัจธรรมมันมีของมันอยู่ แต่ไม่มีจิตใจดวงใดมีอำนาจวาสนาบาร์มีพอทีจะไปค้นคว้าสิ่งนั้นมาสถิตในหัวใจ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ มา เห็นไหม ขี้ไม้ทั้งนั้น ไม่มีความจริงชกนิตหนึ่ง แต่ด้วยวุฒิภาวะของสังคัมมันอ่อนแอก็เชื่อถือกันไป เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยวุฒิภาวะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปศึกษากับเขา ไม่ใช่ทางๆ ไม่ใช่ๆ ไม่ใช่ก็วางไว้ ไม่ใช่บอกไม่ใช่

เวลาคนอื่นบอกไม่ใช่ แต่ตัวเองเอามาสอนคนอื่นนี้อย่างนี้ว่าไซ้ ของมันไม่ใช่ เรารู้ว่าไม่ใช่ แต่เพราะอะไร เพราะขี้เราหอมใจ พอขี้เราหอมมันไม่มีอะไรจะเอาเสนอเขาก็ไปหยิบฉวยมาว่าสิ่งนี้เป็นธรรมๆ ทั้งๆ ทีเรารู้อยู่ว่ามันไม่ใช่ เราไม่รู้หรือใจ เรารู้ เวลาเราไปเรียนมานี้เราก็ไม่เชื่อ แล้วเวลาอย่างนี้ไปสอนเขา เอออย่างนี้ไปสอนเขาได้อย่างไร ถ้าเราไปเรียนมามันก็ไม่เชื่ออยู่แล้ว แล้วทีความจริงมันอยู่ที่ไหน

เวลาศึกษามาศึกษามาจากพระไตรปิฎก พระไตรปิฎกเวลาเขาโต้แย้งกัน เห็นไหม พระไตรปิฎกทีทำสังคายนากันมามันก็ยังไม่สมบูรณ์ ไม่สมบูรณ์เพราะอะไร เพราะผู้แปลนะมันเป็นคณะ ความรู้ความเห็นของใครมันก็แตกต่างกัน เวลาแตกต่างกันไปรวบรวมมาเป็นภาษาไทย เพื่อจะให้กุลบุตรของชาวไทยได้ศึกษา ศึกษามานะศึกษามากี่แล้วแต่มุมมองทีจะมาโต้แย้งกัน มันยังไม่สรุปลงว่าชัดเจนอย่างไร แต่นั่นมันเป็นแนวทางใจ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ เป็นศาสดาๆ นะ เราศึกษามาเป็นแนวทาง ปรียัติศึกษามาเพื่อปฏิบัติ เวลาปฏิบัตินี้ใจ เราบวชมาแล้ว บวชมาแล้วขี้เหม็นทั้งนั้น

เกิดเป็นคน เทวดาเวลาเขามานี้ ดูลิ เวลาเทวดามาฟังเทศน์หลวงปู่มัน เทวดามาฟังเทศน์ครูบาอาจารย์ของเรา เทวดาเขาไม่เข้ามาใกล้ปุ่ดูจนเลย มันเหม็น เขาเหม็นของเขานะ ดูลิเราเข้าไปทีฝูงสัตว์ ฝูงสัตว์ทีมันไม่ได้ทำความสะอาด เหม็นไหม ในฝูงสัตว์นะเหม็นไหม ในฝูงสัตว์นะเหม็นทั้งนั้น กลิ่นคาวนี้กลิ่นเหม็นไปหมด นีเทวดาเขาจะเข้ามาใกล้ไหม แต่ทำไมเขา

การแสวงหา อีกด้านหนึ่งคือเราเห็นภัยในวัฏสงสาร ด้านของการประพฤติปฏิบัติด้านของธรรม

ฉะนั้นเราเสียสละชะ เราเสียสละทางโลกเรามาบวชเป็นพระ บวชเป็นพระ เป็นนักรบ เวลานั้นกรบมันรบกับใคร รบกับความคิดนี้ นักรบ เห็นไหม สงครามธาตุสงครามชั้นธ มั่นเกิดที่ ไหน เกิดอยู่บนชัยภูมิบนหัวใจบนภวาสะนี้ ถ้าใครมีสติมีปัญญา รื้อค้นมา เห็นสมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงานนี้ สิ่งนี้จะสำรองสัจโยชน์ สำรองกิเลสตัดหาความทะยานอยาก ถ้ามัน สำรองมันคายของมันออกไป นี่หัวใจที่ได้ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เห็นไหม ที่เราแสวงหาทาง โลกกับทางธรรม มันขัดแย้งกัน มันแข่งขันกัน แต่เวลาเราจะมาประพฤติปฏิบัติกัน สิ่งนั้นมัน เป็นคุณธรรม ถ้าคุณธรรมศีล สมาธิ ปัญญา มันเป็นคุณธรรมมันเป็นสัจธรรม แต่สัจธรรมนี้มัน เกิดขึ้นมาได้อย่างไร เกิดมาได้จากความเพียร ความวิริยะ ความอดุสาหะ ความเพียร ความ วิริยะ ความอดุสาหะ

เราเกิดมาเป็นมนุษย์ บวชมาเป็นพระ เป็นพระก็มีสังฆะ วันนี้ลงอุโบสถ อุโบสถเพราะ อะไร อุโบสถเพื่อความสะอาดบริสุทธิ์ของสังฆะ เพื่อความสะอาดบริสุทธิ์ของสังฆะเพื่อความ เสมอภาคกันไง ถ้าด้วยความเสมอภาคกันความเสมอภาคที่ไหนล่ะ ความเสมอภาคทางโลกเขา วัตกันด้วยศีล สมาธิ ปัญญา นี่ด้วยศีลด้วยความปกติของใจ เห็นไหม ด้วยสมาธิ ด้วยความเห็น สัมมาทิฏฐิถูกต้องดีงาม

ดูสิ พระบวชมานี้ มรรคผลนิพพานไม่มี มันก็เป็นมิจฉาทิฏฐิ ถ้ามิจฉาทิฏฐิแล้วเราจะมา ลงอุโบสถสังฆกรรมด้วยกันนี่มันขัดแย้ง มันคัดค้านธรรมะ แล้วมันจะลงอุโบสถด้วยกันอย่างนี้ เห็นไหม พอความคิดความเห็นมันแตกต่างกัน นี่ทิฏฐิไม่เสมอกัน ทิฏฐิต่างกัน มันก็เลยเรื่อง การยึดถือแตกต่างกัน พอการยึดถือแตกต่างกันมันก็เป็นนานาสังวาส นานาสังวาสห้ามร่วมกิน ร่วมนอน ห้ามร่วมอุโบสถสังฆกรรม ห้ามหมดเลย มันถึงแตกแยกออกไปเป็นความเชื่อใจ พอ ความเชื่อก็แตกเป็นนิกาย แตกเป็นส่วนไป พอแตกเป็นส่วนไปนี่ แตกมาเป็นชั้นเป็นกลุ่มเป็น ก้อนไป

นี่ไง เวลาลงอุโบสถ เห็นไหม ภิกษุเป็นคณะ ภิกษุเป็นวรรค ภิกษุเป็นวรรคเป็นตอน ภิกษุเป็นวรรคเป็นตอนคือเป็นกลุ่มเป็นก้อน ลงอุโบสถไม่ได้ ภิกษุต้องไม่เป็นวรรค ต้องมี ความเห็นร่วมกัน ไม่เป็นวรรค ไม่เป็นตอน ไม่มีความเห็นแตกต่าง เชื่อในสัจธรรมขององค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นไปนี่ มรรคผล นิพพานรออยู่ข้างหน้า เรามีความจริงมากน้อยแค่ไหน ถ้ามีความจริงมากน้อยแค่ไหน เราจะทำ ความจริงของเรา ถ้าความจริงของเราขึ้นมา นี่ไง เวลาสงฆ์ไม่เป็นวรรคไป ถ้าสงฆ์เป็นวรรคลง อุโบสถไม่ได้ ถ้าสงฆ์มีความเห็นด้วยกัน มีความเสมอกัน สงฆ์ถึงลงอุโบสถสามัคคีร่วมกัน

วันนี้ลงอุโบสถ ถ้ามาลงอุโบสถ เรามาลงอุโบสถกัน เห็นไหม เราก็ตรวจสอบขี้นี้ไง ขี้ใครหอม เอามาดมสิ ขี้ของใครหอม ขี้ همینทั้งนั้น ไม่มีขี้ใครหอมเลย ถ้าไม่มีขี้ใครหอมนะ แต่ถ้ามันจะหอม หอมที่คุณธรรม คุณลึกลับของศีลลึกลับของธรรม เห็นไหม คุณธรรมของหลวงปู่มันนะ ขจรขจายไปไกลถึง ๓ โลกธาตุ เทวดา อินทร์ พรหม ยังมาฟังเทศน์ ถ้ามันความหอมหวาน หอมหวานด้วยคุณธรรม ถ้าหอมด้วยคุณธรรม คุณธรรมมันเกิดมาจากไหน คุณธรรมมันเกิดมาจากไหน

เวลาเกิดมา เห็นไหม กลิ่นคาวของมนุษย์ เทวดา อินทร์ พรหมไม่ยากเข้าใกล้เลย แต่ทำไมหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นมีคุณธรรมขึ้นมา ทำไมเทวดาอยากเข้าใกล้ เข้ามาจนหลวงปู่มั่นรับไม่ไหวทำไมไหว ต้องให้หลวงปู่ชอบช่วยรับแขกๆ มาจนต้องรับไม่ไหว มัน همینตรงไหน มันหอมไหม เวลามันหอมมันหอมที่คุณธรรมอันนั้น

ถ้าคุณธรรมอันนั้นนะเราปฏิบัติมานี้ เราก็ต้องการสิ่งนั้น ก็เสียดายความทะยานอยากของ همینทั้งนั้นนะ ขี้โลก ขี้โกรธ ขี้หลง มันไม่ดีสักอย่างหนึ่ง แล้วไปยึดไปถือขึ้นมาด้วยความเห็นผิด ด้วยความเห็นผิด ด้วยความหลงของตนเองว่าฉันมีอำนาจ ฉันมีศักยภาพ ฉันจะทำ มันเป็นไปได้อย่างไร มันเป็นไปได้หรือ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะปรินิพพาน เห็นไหม คุณลึกลับที่มหัศจรรย์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศาสนาไหนก็ว่าดี ศาสนาไหนก็ว่าเลอเลิศ เขาพูดกัน อู้อยู่ มันมีแต่ความดีงามไปหมดเลย มาถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากำลังจะปรินิพพาน คนกำลังจะตายนะ คนกำลังจะตาย “เธออย่าถามให้มากไปเลย เวลาเราไม่มี ศาสนาไหนไม่มีมรรค ศาสนานั้นไม่มีผล”

ศาสนาไหนไม่มีมรรค ไม่มีการกระทำ ไม่มีศีล ไม่มีสมาธิ ไม่มีปัญญา ถ้าเขาไม่มีการกระทำ ไม่มีเหตุเลย ถ้าศาสนาเขาไม่มีเหตุไม่มีผลเลย นี่เขาจะเอามรรคผลมาจากไหน มรรคผลนี่นึกเอา จินตนาการเอา มีการรับรองการเอาอย่างนั้นหรือ มันเป็นไปได้ คุณลึกลับ นักศึกษาเวลาเรียนขึ้นมา เขายังสอบเลย สอบว่ามันมีความรู้พอไหม ถ้ามีความรู้พอถึงจะให้ผ่าน นี่การสอบเอาเขาวุ่นปัญญาอย่างนั้นเขายังต้องสอบ แล้วนี่เราประพฤติปฏิบัติขึ้นไป ศาสนาไหนไม่มีมรรค คือเขาไม่มีการกระทำ เขาไม่มีเหตุไม่มีผลของเขาเลย เขาไม่มีสิ่งใดเป็นข้อเท็จจริงของเขาเลย แต่เป็นนักบวชมาด้วยกัน เชื่อตามๆ กันมา แล้วก็ปากเปียกปากแฉะ เวลาพูดไปนี่ปากเปียกปากแฉะ

ศาสนาไหนไม่มีมรรค ไม่มีมรรคคือไม่มีการกระทำในใจ ถ้าไม่มีการกระทำในใจ ใจไม่

เคยทำความสงบของใจเข้ามา ไม่เคยมีมรรคมีผล ไม่มีความจริงใจ มันไม่รู้ตามความเป็นจริง ดูลิ เวลาใครทำสมาธิได้ เห็นไหม สมาธิเป็นอย่างไร เรารู้ของเราได้ แล้วเวลาสมาธิเสื่อมไปนี้ ไม่ต้องบอกหรอก ร้อนเลย แล้วจะฝืนจะพยายามฟื้นฟูขึ้นมาเนี่ยเกือบเป็นเกือบตาย นี่ไง คนเรามันมีเห็นไหม ดูลิ คนเราเป็นเศรษฐีแล้วโดนฉ้อโกงไปหมด มันทุกข์ร้อนมันก็พุ่มพวยทั้งวันเลย

แต่ของเราเนี่ยเป็นยาจกเชยใจ เราไม่มีเลย วันนี้ก็ไม่มี พรุ่งนี้ก็ไม่มี วันต่อไปก็ไม่มี เออ ก็มันไม่มีเป็นพื้นฐานก็เลยไม่ทุกข์ไง มันไม่ทุกข์อยู่แล้วเพราะมันไม่เคยมี แต่คนที่เขามีแล้วเขาโดนฉ้อโกงไปนี่เขาทุกข์ นี่ก็เหมือนกัน เวลาจิตมันสงบขึ้นมา จิตมันมีหลักมีเกณฑ์ขึ้นมา เห็นไหม เวลามันเสื่อมไปเนี่ยทุกข์เกือบเป็นเกือบตาย แต่เกือบเป็นเกือบตายขนาดไหนเราก็ต้องชวนชวายเป็นเพราะระหว่างทางเดิน เวลาทางเดินของชีวิตชีวิตหนึ่ง เริ่มต้นตั้งแต่ตกคลอดออกมา จากมีชีวิตมา พ่อแม่เลี้ยงดูมา ถ้าใครมีสติมีปัญญารักษาชีวิตนั้น ชีวิตนั้นก็ราบรื่นจนกว่าจะหมดชีวิตนั้นไป

นี่ก็เหมือนกัน ในการประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้ากิเลสตัดหาความทะยานอยากในหัวใจของเรายังมีอยู่เนี่ย เราปฏิบัติเพื่อจะต่อสู้กับมันนะ เพื่อจะเอาความเป็นจริงของเราเนาะ ชีวิตทั้งชีวิตมันก็ต้องสมบุกสมบันทั้งนั้น ในการประพฤติปฏิบัติก็เหมือนกัน ถ้าคนที่มีอำนาจวาสนา เขามีหมู่คณะที่ดี เจอสัทธิวิหาริก เจอเพื่อนประพฤติปฏิบัติด้วยกันที่ดี เวลาเขาพากันไปนะ เขาพากันไปแสวงหาสังฆธรรม พาไปเพื่อคุณงามความดี

แต่ถ้าเขาเจอหมู่คณะที่ไม่ดี เห็นไหม พากันไปนี้ หลวงตาท่านพูดประจำ เทศบาล ๑ เทศบาล ๒ นี่มันจะเอามรรคผลมาจากไหน เวลาไปก็ไปแต่ที่ไปคลุกคลีกัน ไปแต่สนุกครึกครื้น เตียวมันจะไม่ทันโลก เตียวมันจะไม่ทันกรรมฐาน นี่มันกรรมฐานอะไรของมันนั่นนะ

แต่ถ้าเจอหมู่คณะที่ดีนี้ สัมมาทิฐิ ควรไปและไม่ควรไป สิ่งที่ไม่ควรไปเขาก็ไม่ไปกันแล้ว สิ่งที่เขาชักนำกันไปถ้าหมู่คณะที่ดี ถ้าหมู่คณะที่ไม่ดี ชวนไปกันที่สำมะเลเทเมา นี่พอสำมะเลเทเมานะ คนที่ไม่เคยรู้ไม่เคยเห็นมันก็ยังไม่กล้าทำ พอไปรู้ไปเห็นเข้าหนหนึ่งไง เอ้อ ทำได้หรือ ทำอย่างนี้ได้ เท่านั้นนะไปเลยนะ เสียคนไปเลย แต่ถ้ามันมีหมู่คณะที่ดีมีเพื่อนที่ดีเห็นไหม เฮ้ย ทำอย่างนั้นไม่ได้นะ ทำอย่างนั้นมันผิดศีล ศีลใครจะรู้ เรารู้กัน ๒ คน เว้ย ไม่มีใครรู้หรอก นะ! แล้วอย่างนั้นหรือ นี่ไงเจอหมู่คณะที่ดี เจอเพื่อนที่ดี

ฉะนั้น หลวงปู่มั่นท่านสั่งไว้ สั่งหมู่คณะไว้ว่า “หลวงปู่ชวานะ ได้คุยกับท่านแล้ว หลวงปู่ชวานะได้สนทนารธรรมกันแล้ว ให้หมู่คณะจำชื่อนี้ไว้ จำชื่อนี้ไว้เนาะ” เพราะท่านรู้ ท่านรู้ว่าเวลาท่าน

นิพพานไปแล้ว เวลาพระที่ยังชวนชวายนอนอยู่นี้มันจะฟังพาอาศัยใคร แล้วเวลาพระเล็กพระน้อยสมัยอยู่กับท่านนะ เพราะสมัยอยู่กับท่านนะ หลวงตาท่านเป็นหลักอยู่ แต่หลวงตาท่านก็ยังชวนชวายุเต็มทีของท่าน แต่หลวงปู่มันท่านรู้อยู่แล้วว่าหลวงตาดูทั้งนอกและใน ดีทั้งนอกนอกก็คือหลักคือข้อวัตรปฏิบัติ ท่านทรงไว้ได้ ใน ในคือหัวใจอันนั้น ท่านถึงพูดไป “หมู่คณะจำมหาไฉนะ มหาดีทั้งนอกและใน” เห็นไหม หลวงตานี้เวลาหลวงปู่มันท่านเสีย พระรุ่มเลยๆ เพราะอะไร? เพราะต้องการฟังไป

เวลาครูบาอาจารย์ท่านประพฤติปฏิบัตินะ ท่านเหมือนบอกว่า ทารกมันต้องกินนมแม่ แล้วมันไม่มีนมแม่มันกินมันหิวโหยขนาดไหน หัวใจจะมันเหือดแห้ง หัวใจมันมีแต่ความทุกข์ร้อน แล้วความทุกข์ร้อนไปเจอกับความทุกข์ร้อนใช้ไหม ความทุกข์ร้อนมันก็ถูกลูกไปกลางทะเลทรายใช้ไหม ความทุกข์ร้อนนี้ไปอยู่กับไอ้ภัยแล้งนี้ ไปอยู่กับผืนดินที่แตกแห้งกลางท้องนา ที่ไม่มีอะไรเลยนี้ เอาอย่างนั้นใช้ไหม

แต่ถ้าคนมันหิวกระหาย มันได้ดื่มนมแม่ ที่ไหนมันมีแหล่งน้ำ ที่ไหนมันมีความอุดมสมบูรณ์ ที่ไหนมันพอมีประทังชีวิตได้ นี่เป็นทัศนคติของหลวงปู่มัน เพราะหลวงปู่มันท่านปฏิบัติมา พอท่านปฏิบัติมา ท่านรู้ถึงว่ากิเลสในใจของท่าน เวลาท่านมีกิเลสในใจของท่าน เห็นไหม ท่านปฏิบัติใหม่ ๆ พิจารณาหายไปแล้ว พิจารณาหายไปแล้วออกมามันก็ละกิเลสไม่ได้ พิจารณาไปแล้วออกมามันก็ปกติ พิจารณาไปแล้วนี่มันไม่มีอะไรสำรองเลย มันไม่... ทำไมจิตนี้มันไม่ดีขึ้นเลย ทำไมจิตนี้มันไม่พัฒนาเลย ทำไมจิตนี้มันยังซื่อป้อๆ อยู่อย่างนี้ ทบทวนแล้วทบทวนอีกใจ ไปถามหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่เสาร์บอกว่า “เราสอนท่านไม่ได้หรอก ท่านปัญญาเยอะ ท่านต้องแก้เอง”

นี่อำนาจวาสนาของคน เห็นไหม ทั้งๆ ที่หลวงปู่เสาร์นี่เป็นผู้ที่ไปเอาหลวงปู่มันมาบวชนะ บวชเป็นเณรแล้วสึกไป หลวงปู่เสาร์นี่เที่ยวไล่เที่ยวซื้อนี่ จะเอามาให้ได้ใจ พอเอามาได้แล้ว เวลาพามาบวชแล้วออกธุดงค์ไปแล้วไปเจอเพื่อนฝูงมาเยี่ยมเยียนกันนะ ท่านเห็นทำไมดีพาหนีเลย เข้าป่าๆ ถึงเวลาแล้วพอหลวงปู่มันท่านปฏิบัติของท่านไปนะ ท่านมีปัญหาขึ้นมา ท่านมีทัศนคติขึ้นมานะ มาถามหลวงปู่เสาร์ “เราแก้ท่านไม่ได้หรอก ท่านปัญญาเยอะ ท่านต้องแก้ตัวท่านเอง”

นี่อำนาจวาสนาของคน ถึงเวลาแล้วท่านพิจารณาของท่าน พิจารณาหายไปแล้วมันก็ปกตินะ มันไม่เห็นมีอะไรดีขึ้นเลย นี่ไง มันมาทบทวนเอาในสมัยปัจจุบันนี้ไง ใจที่ว่าจิตสงบแล้วก็พิจารณาภายใน เราฟังมาจนชินหูนะ จิตสงบแล้วก็พิจารณาภายใน แล้วกายอะไรของเอ็งกายมันเป็นอย่างไร แล้ววิธีการเห็นกายละ แล้วเห็นกายแล้วมันเป็นมิจาหรือเป็นสัมมาละ

มีความเมตตา มีคุณธรรม เห็นใจต่อกัน ทุกคนนะทุกคนก็ปรารถนา ปรารถนาให้พ้นจากทุกข์ จะพ้นจากทุกข์นะมันก็ต้องมีสัพปาเย มีสถานที่ มีการกระทำ ถ้ามีการกระทำนะ พักผ่อน คนเดินทางมายาวไกลมันก็ต้องมีที่พักผ่อน

นี่ก็เหมือนกัน ที่พึ่งที่อาศัย เราก็อาศัยเพื่อการประพฤติปฏิบัติของเราตามความจริงของเรา คนเรามันขี้เหม็นทั้งนั้น แต่ถ้ามันจะหอม หอมก็หอมเพราะน้ำใจ หอมเพราะน้ำใจของเรา เขาก็ปรารถนาความสุขเกลียดความทุกข์ เราก็ปรารถนาความสุขเกลียดความทุกข์ ทุกคนปรารถนา ปรารถนาถึงน้ำใจกัน ทุกคนปรารถนาคุณงามความดีทั้งนั้น ไม่เคยมีใครปรารถนาความชั่ว ไม่เคยมีใครปรารถนาการข่มขี้ข่มเหงกัน การข่มขี้ข่มเหงกันไม่มีใครต้องการ เราก็ไม่ต้องการ เขาก็ไม่ต้องการ

แต่ทำไมขี้เราหอม ทำไมเราไปข่มขี้เขาละ ไปข่มขี้เขาทำไม เราทำไมต้องไปข่มขี้เขา เราข่มขี้กิเลสเราสิ ถ้าแน่จริงนั่งสมาธิทั้งคืนเลย เดินจงกรมทั้งวันทั้งคืนไปเลย เอาให้อยู่สี่ใจนี้ ถ้าเอาอยู่แล้วเห็นไหม ถ้าเอาสิ่งนี้อยู่แล้วมันเห็นใจเขาเลย เราทุกข์ขนาดนี้ แล้วเขาไม่ทุกข์เหมือนเราหรือ เราเผาตนขนาดนี้ ใจทุกดวงเป็นอย่างนี้ทั้งนั้น ฉะนั้นครูบาอาจารย์ของเราหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น เห็นไหม ท่านลือกให้เลยนะ ที่ประพฤติปฏิบัติท่านลือกให้เลยนะ แล้วไม่ให้หมู่คณะเข้าไปทำให้มันฟุ้งกระจายออกมา ไม่ให้มันมีผลกระทบไป ต้องให้คนๆ นั้นให้ปฏิบัติเข้ามา เพื่ออะไรละ เพื่อให้คุณธรรมในใจเกิดขึ้น

นี่เห็นไหม เราบวชมา บวชมาด้วยธรรมวินัย แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ถ้าเรามีคุณธรรมจริงขึ้นมา เราจะมีธรรมในหัวใจของเรา ถ้ามีธรรมในหัวใจของเรา สมความปรารถนา สมความปรารถนา เกิดเป็นมนุษย์พบพระพุทธศาสนา ได้สละทางโลกมาบวช บวชเสร็จแล้วนี่เราก็จะบวชหัวใจของเรา เราประพฤติปฏิบัติของเราให้หัวใจของเรามีคุณธรรม “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต” เอวัง